

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง BUDDHIST MORALITY TEACHING MONKS IN SCHOOLS AND CITIZENSHIP DEVELOPMENT

¹สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย, ²ธนธิป ศรีโท, ³กิตติยานนท์ วรรณวงศ์และ⁴สมควร นามสีฐาน
¹Surasak Audmuangpiea, ²Chanathip Sritho, ³Kittiyanon Wannavong
and ⁴Somkhuan NamSithan,

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, วิทยาเขตอีสาน, ประเทศไทย
⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

^{1,2,3}Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

¹su.ra.suk_2532@hotmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญโดยเป็นผู้สอนหลักธรรมทางศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจความสำคัญของธรรมะ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและวันสำคัญทางศาสนา นำนักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของชาติ เพื่อสร้างความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ ครูพระสอนศีลธรรมเป็นผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อบรมและเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในสถานศึกษาและสถานบันอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นสนามสอบธรรมศึกษา ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชน ปลูกฝังความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทยให้คงอยู่ตลอดไป

คำสำคัญ : พระสอนศีลธรรม, การพัฒนา, พลเมือง

¹ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

² อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

³ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

⁴ อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

Buddhist morality teaching monks in schools have the important roles in teaching Buddhist principles integrated with sufficient economy philosophy to inculcate morality and encourage children and youth to understand the importance of Dhamma to be applied in their daily life. The extra - curriculum activities related to religious important days are arranged by introducing students, teachers, and students' parents to participate in the important national days in order to build harmony and unity among the people of the nation. The Buddhist morality teaching monks are the official teachers at the Buddhist Holiday Centers. Their main duties are to train children and youth and also to be examination committee in supervising the Dhamma curriculum and examination in both government and private educational institutions and other institutions. In addition, they also have the duties in: supporting welfare and public utilities of schools and communities; inculcating the sense of democratic citizenship; and also being a leader in preserving the Thai cultures and traditions to be long lasting in Thai society.

Keywords: Buddhist Morality Teaching Monks, Development, Citizenship.

บทนำ

พระพุทธศาสนากับการศึกษาได้มีความเกี่ยวเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดำเนินการตามแนวไตรสิกขาโดยยึดถือหลักพระพุทธพจน์คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีความมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อให้ผู้ศึกษาประพฤติปฏิบัติตาม อารังรักษาและเผยแผ่พรหมจรรย์อันเป็นระบบการดำเนินชีวิตตามหลักการแห่งพระธรรมวินัยโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นปริยัติเป็นการประกาศความจริงและข้อปฏิบัติทางกายวาจา ใจ เป็นลำดับขั้น เหมาะแก่สภาวะและอัธยาศัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ชั้นปฏิบัติ เป็นการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ ตามหลักคำสั่งสอนและการบำเพ็ญสมาธิ เจริญภาวนาและชั้นปฏิเวธเป็นการบรรลุถึงผลที่มุ่งหมาย ประดุจการเดินทางไปถึงสถานที่ปรารถนาได้ประสบสิ่งที่พึงพอใจการพัฒนานักเรียนเยาวชน ให้มีความรู้และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย ให้มีความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมครอบครัวที่อบอุ่นและสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย การส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและครอบครัวต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตลอดจนสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรมและความสงบร่มเย็นทางจิตใจควบคู่กับการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทุกรูปแบบและทุกแนวทางจะโน้มน้าวจิตใจเยาวชนให้ออกห่างจากสิ่งชั่วๆ

หลักเลี้ยงสือลามกอนาจาร การหมกมุ่นทางเพศก่อนวัยอันควร อันตรายและพิษภัยจากยาเสพติด ต้องพัฒนาไปตามธรรมชาติของวัยนักเรียนและความพร้อมทางด้านจิตใจโดยการให้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่ฝืนธรรมชาติ ซึ่งการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยนั้น พระสงฆ์จะเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุด เพราะเป็นผู้เล่าเรียนธรรมะโดยตรงและนำออกมาเผยแผ่สู่สาธารณชน (กรมการศาสนา, 2533 : 66 - 67)

พระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต) (2529 :2) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของพระสงฆ์นั้น นอกจากจะเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมเป็นผู้นำทางด้านจิตใจอันเป็นการเผยแผ่ทั่วไปแล้ว ภารกิจหลักที่พระสงฆ์จะต้องกระทำคือการจัดการศึกษาและให้บริการการศึกษาแก่ชาวบ้าน ทั้งในส่วนที่เป็นการศึกษาของพระภิกษุสามเณรสำหรับลูกชาวบ้านที่เข้ามาบวชเรียนและลูกชาวบ้านทั่วไปด้วย ส่วนภาครัฐนั้นก็มีกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาและมุ่งเน้นในการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้เกิดการพัฒนาประชากรของประเทศให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ระบบการศึกษาต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และบทบาทพระสงฆ์ยังคงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสังคมไทยให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายทุกรัฐบาล

บทบาทของพระสงฆ์ในอนาคต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งปรากฏตามมาตรา 22 การจัดการศึกษา

ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในอนาคตนั้น ผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการสืบค้น เน้นงานที่มีปฏิสัมพันธ์ บทเรียนที่มีความยืดหยุ่น เคารพคุณค่าของความแตกต่างอย่างหลากหลาย ให้การเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียน ประเด็นสำคัญของความเป็นครูยุคใหม่ ต้องไม่เน้นที่“การสอน” แต่ทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจ (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,2557:1-3)

การศึกษาของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ในอดีตยังไม่มีจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปแบบ การศึกษาในอดีตนั้นจึงมีบ้าน วัด และวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษา โดย บ้านเป็นสถานที่อบรมกล่อมเกลাজิตใจของสมาชิกภายในบ้าน โดยมีพ่อและแม่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดอาชีพและอบรมลูกๆ วัดเป็นสถานที่ที่รวม เอา นักปราชญ์สาขาต่างๆ มาเป็นขุนนางรับใช้เบื้องพระยุคลบาทโดย เฉพาะงานช่าง ศิลปหัตถกรรมเพื่อสร้างพระราชวังและประกอบพระราชพิธี ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่น หนึ่งส่วนวัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระจะทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนธรรมะแก่พุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะผู้ชายไทยมีโอกาสดำเนินชีวิตและบวชเรียนโดยตั้งแต่อดีตมาพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ ในด้านการศึกษา ทั้งส่วนที่จัดการศึกษาเองโดยตรงให้แก่กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสทางสังคม ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ด้อยโอกาสทางการศึกษาก็ได้อาศัยพระสงฆ์ ให้การศึกษาได้ใช้พื้นที่วัดที่ธรณีสงฆ์ในการจัดการศึกษา (กรมศาสนา,กระทรวงวัฒนธรรม, 2550:7-9)

พระสงฆ์เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา แต่ในอีกบทบาทหนึ่งนั้นพระสงฆ์ถือว่าเป็นพลเมืองของประเทศชาติ และอยู่ภายใต้กฎหมายของประเทศเช่นเดียวกันแนวโน้มที่เกิดขึ้นในอนาคตนั้น พระสงฆ์จึงควรที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในการช่วยรัฐพัฒนา“คนดี”ในมิติของศาสนาให้กลายเป็น“พลเมืองที่ดี”ของประเทศชาติและของโลก (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557:ออนไลน์) โดยเฉพาะบทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาการศึกษามีความเจริญมากขึ้น ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับให้เด็กไทยได้รับการศึกษา มีโรงเรียนของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางมาเป็นครูผู้สอน พระสงฆ์เปลี่ยนบทบาทมาเป็นครูผู้สอนเฉพาะทางแล้วแต่ความรู้ความสามารถ ส่วนในรายวิชาที่สำคัญ คือศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ก็เป็นอีกรายวิชาหนึ่งที่พระสงฆ์จำเป็นต้องทำความเข้าใจในบริบทตามหลักสูตร และวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและพัฒนารูปแบบการเรียนตามช่วงวัยต่าง ๆ เพื่อกำหนด เนื้อหาวิชา เจตคติที่ดี และประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวรโดยการฝึกหัด และใช้หลักการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้ที่ดีควรสอนเนื้อหาสาระหนึ่งเรื่องในหนึ่งครั้ง และสร้างสถานการณ์การลงใจให้แก่ผู้เรียนตลอดจนใช้หลักการเสริมแรงอย่างเหมาะสมกับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ให้มีแบบแผน ดังนั้นบทบาทในอนาคตของพระสงฆ์ควรเร่งดำเนินการต่อไปนี้คือ (วัฒนา พัฒนพงษ์, 2526 : 97)

- 1) ขจัดบทบาทที่ขัดต่อพระธรรมวินัย กฎหมาย และทัศนคติที่ดีงามของพุทธศาสนิกชน
- 2) ปรับปรุงพัฒนาบทบาทที่ดีและสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและทัศนคติที่ดีงามของชาวบ้านในปัจจุบัน
- 3) พัฒนาบทบาทที่ดีในอดีตบางบทบาท
- 4) กำหนดบางบทบาทที่เห็นว่าน่าจะเหมาะสมกับยุคสมัย และสภาวะทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของไทยในปัจจุบัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2536 : 39) ได้กล่าวว่า การที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทหรือผู้สั่งสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นควรมีบทบาทที่เด่นชัดอยู่ 2 อย่างคือ 1) เป็นผู้มีความสามารถในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชน 2) ความหลากหลายในระดับการพัฒนาพุทธศาสนิกชน นั้นหมายถึงว่า ทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติ ต้องเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่าย

สรุปบทบาทของพระสงฆ์ในอนาคตทั้งพระสงฆ์ รัฐบาล และภาคประชาชน ต้องพยายามปรับทัศนคติของตนที่ขัดแย้งกับทัศนคติส่วนใหญ่หรือขัดแย้งกับพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีความมั่นใจในการที่จะดำเนินศาสนกิจของท่าน มีส่วนแห่งการเกื้อกูลส่งเสริมสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

แนวคิดพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การที่จะทำให้สังคมไทยมีความสุขและเกิดสันติสุขได้ คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมายและดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองมี แต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องสิ่งแรกคือ “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลัก 3 ประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556 : 7) คือ

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมือง ทั้ง 3 หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้วและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

หลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็น “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” จึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556 : 9) ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ทั้งนี้ หลักพื้นฐานดังกล่าว จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นถึงการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย โดยในแต่ละหลักการมีรายละเอียด ดังนี้

หลักการที่ 1 เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

- 1) สำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 2) ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์
- 3) เคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม
- 4) ยึดหลักอดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คืออะไร

มนุษย์นอกเหนือจากต้องมีปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตแล้วมนุษย์ยังถูกผลักดันด้วยความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความเคารพตนเอง (self esteem) และในส่วนนี้ได้นำไปสู่ความรู้สึกของความต้องการมีศักดิ์ศรีนั่นคือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่เฉพาะกับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นจะได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร และยังคงมีติดตัวบุคคลตลอดไป ทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีฐานะเหนือกว่าสิทธิเสรีภาพทั่วไป และเป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล

ความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์หมายถึงอะไร

ความเสมอภาค เริ่มจากแนวคิดที่ว่าคนเรามีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันตั้งแต่เกิด มีศักยภาพ มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ เปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนทำให้สังคมอยู่รอดจนทุกวันนี้ ความเสมอภาคตามหลักกฎหมาย หมายถึง หลักการพื้นฐานของความยุติธรรมที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ความเสมอภาคตามระบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่เป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอดและพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชนคือ ปัจจัยสี่ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

หลักการที่ 2 การเคารพลิทธิ เสรีภาพ และภักดีของสังคมที่เป็นธรรม ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ ภักดีของสังคมที่ทุกคนมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นหลักการนี้มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) รู้จักสิทธิ และเสรีภาพของตนเอง โดยรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอธิปไตยและเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนสังคม 2) เคารพและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองของผู้อื่น และของชุมชน โดยไม่ให้ผู้ใดล่วงละเมิดอันขัดต่อกฎหมาย 3) เคารพภักดีของสังคมโดยภักดีนั้นต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม หากยังมีภักดีใดไม่ยุติธรรมและไม่ชอบธรรม ก็ย่อมสามารถปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกตามครรลองหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มิใช่ใช้วิธีการอื่นใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายยึดหลักนิติรัฐ (Rule of Law) โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคนหรือรัฐ

สิทธิ เสรีภาพ คืออะไร

สิทธิ (Rights) หมายถึง สิทธิเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิก็ยัง มีอยู่

เสรีภาพ (Freedom) หมายถึง การที่มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ภายใต้ขอบเขตของศีลธรรมอันดีงาม โดยไม่เบียดเบียนสังคม หรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น หรือสิทธิของส่วนรวม หลักการที่ 3 รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมเป็นการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และพันธกิจของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) ทำหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม เช่น การเสียภาษี การเกณฑ์ทหารเป็นต้น 2) กำหนดทิศทางของสังคมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติสุข เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการประชาธิปไตย เป็นต้น 3) ใช้หลักการประชาธิปไตยในการแก้ปัญหาของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยเหตุและผลในเวทีสาธารณะ เป็นต้น 4) ยอมรับหลักเสียงข้างมากและเคารพลิทธิเสียงข้างน้อย เช่น การเคารพมติที่ประชุม เป็นต้น

หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะมีสิทธิเสรีภาพแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งคือหน้าที่และความรับผิดชอบในสังคมประชาธิปไตยนอกจากได้กำหนดในเรื่องของสิทธิเสรีภาพไว้แล้ว ยังได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไว้อีกด้วย การที่ต้องกำหนดหน้าที่ของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้เกิดความตระหนักว่า ภายใต้การปกครองนี้ประชาชนจะต้องเสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและความเจริญก้าวหน้าของการปกครองระบอบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดหน้าที่สำคัญอันจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมของชนชาวไทยไว้

ในหลายๆ ด้าน เช่น กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นต้น

บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้น ตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัตรไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2535 เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริม สนับสนุนของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น ในปี พ.ศ.2545 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีระเบียบควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ออกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษารวมทั้งโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ต่อมาโดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข (เพิ่มเติม) พ.ศ.2545 ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 2 มาตรา 12 ว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง” และมาตรา 18 (2) กำหนดว่า “โรงเรียนได้แก่โรงเรียนของรัฐ โรงเรียน

เอกชน และโรงเรียนที่สังกัด สถาบันพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น” ดังนั้น จึงถือได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อความใน มาตรา 12 และมาตรา 188 (2) แห่งพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.2548 เพื่อให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ กาลต่อมาเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวงดังกล่าว โดยมุ่งเน้นให้วัดที่จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์เป็นสำคัญ มหาเถรสมาคมจึงได้ออกประกาศมหาเถรสมาคม ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 โดยกำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐาน แผนการจัดการศึกษา ให้คำแนะนำ ส่งเสริมการจัดการศึกษาและพิจารณาวินิจฉัย ขี้ขาดปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ มีสมเด็จพระวันรัตเป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นรองประธานกรรมการ มีผู้แทนจากบุคคลและหน่วยงานสำคัญต่างๆ อาทิ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นคณะกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ รูปแบบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ หรือ 2 ช่วงชั้น คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด 8 กลุ่มสาระ คือ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สุขศึกษา และพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ และมีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้นักเรียนคือพระภิกษุสามเณรต้องเรียนตามนโยบายของคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม คือ วิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา (อันประกอบด้วยพุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระไตรปิฎก สามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหน้าที่สำคัญของพระภิกษุสามเณรในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งอยู่ในวัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้น โรงเรียนจะได้รับการจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม

โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียน การบริหารจัดการโรงเรียนเจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการ และผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุและคฤหัสถ์เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561:1-2)

หลักธรรมที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ความสำคัญของการนำหลักธรรมไปใช้สอนในโรงเรียนมีคสมจำเป็นอย่างยิ่งต้องคัดสรรเนื้อหาหรือหมวดของหลักธรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะหลักธรรมที่ใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง อปายมุข 6 นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลु) : สุข 2 (กายิก, เจตสิก, มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) : ไตรสิกขา กรรมฐาน 2 ปธาน 4 โกศล 3 มงคล 38 ในเรื่องไม่คบคนพาล คนบัณฑิต บุชาผู้ควร บูชา ส่วนในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง ไตรสิกขา (คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) โอวาท 3 การไม่ทำชั่ว (เบญจศีล) ทำความดี (เบญจธรรม) ทำจิตให้บริสุทธิ์ ผ่องใส สุจริต 3 พรหมวิหาร 4 กตัญญู กตเวทิต์ ต่อประเทศชาติ มงคล 38 ในเรื่องเคารพ ถอนตน ทำความดีให้พรอมไวگون เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของนักเรียนในการเตรียมความพร้อมให้ประเทศมีประชากรที่พร้อมขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาคนในชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ความสัมพันธ์ของหลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้เขียนสามารถสรุปความสัมพันธ์ของหลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ว่าหลักธรรมสำหรับพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่สำคัญ คือ (1) อปายมุข 6 (2) สุข 2 (3) มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) (4) กรรมฐาน 2 (5) ปธาน 4 (6) โกศล 3 (7) มงคล 38 (8) ไตรสิกขา (9) สุจริต 3 (10) พรหมวิหาร 4 ซึ่งส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ (1) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (2) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกา

ของสังคมที่เป็นธรรม (3) รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

หากพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ตามหลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว จะมีความสอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์และรัฐบาล ซึ่งมีเป้าหมายสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ สร้าง ความคิดของเด็กและเยาวชนไปสู่สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายสิ่งที่ยากขึ้น เมื่อใดก็ตามที่เด็กและเยาวชนมีความคิดว่ายิ่งยากยิ่งท้าทาย นั่นคือความสำเร็จของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ

บทสรุป

กล่าวได้ว่าพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญโดยเป็นผู้สอนหลักธรรมทางศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในธรรมะเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นผู้นำจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและวันสำคัญทางศาสนา เพื่อปลูกฝังความดีงาม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดรอบรู้ เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย และนำนักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของชาติและศาสนา เป็นครูผู้สอนประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นวิทยากรอบรมและกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาสถานศึกษาและอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทย ตลอดจนส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งนำไปสู่ยุทธศาสตร์ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศีลธรรมและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
 กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมการศาสนา.(2533). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
 ฝ่ายวิชาการกองศาสนศึกษา กรมการศาสนา
- กรมศาสนา,กระทรวงวัฒนธรรม.(2550). *แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมเสริมสร้างความ
 สมานฉันท์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข* พุทธศักราช
 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- พระจันทิ จิตตสวโร (คอน).(2555). บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมในระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2536). สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายณะเป็นพัฒนา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส.(2557). แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสอง
ทศวรรษหน้า (2556-2576). ออนไลน์,<http://mcupress.mcu.ac.th>.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ปยุตฺโต). (2529). การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รอทางออก.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- วัฒนา พัฒนพงษ์. (2526). พระสงฆ์กับบทบาททางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต
พัฒนาบริหารศาสตร์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.(2561). คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2556). พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, (2557).คู่มือการ
จัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. ปทุมธานี : ศูนย์การเรียนรู้
การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

